

Maria JANUKOWICZ

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Kontakt: mariajanuk2@gmail.com

Jak cytować [how to cite]: Janukowicz, M. (2015). [rec.] Banasiak, M., Wołowska, A. (red.). (2015). *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Difin SA, ss. 170. *Podstawy Edukacji. Między porządkiem a chaosem*, 8, 285–289.

**[rec.] Banasiak, M., Wołowska, A. (red.). (2015).
*Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów
we współczesnej szkole. Warszawa: Oficyna
Wydawnicza Difin SA, ss. 170***

Małgorzata Banasiak i Agata Wołowska, reprezentujące katedrę Psychologii Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, przekazują w ręce czytelników nowatorską książkę z obszaru nauk psychologiczno-pedagogicznych, której tytuł brzmi: *Szkoło, jaka jesteś?* Przy tak postawionym pytaniu należy spodziewać się diagnozy w zakresie kondycji współczesnej szkoły. Ten cel rzeczywiście autorki osiągają poprzez prowadzenie rozważań teoretycznych w trzech obszarach funkcjonowania szkoły: aktywności ucznia, pracy nauczyciela oraz relacji między uczniem a nauczycielem z uwzględnieniem roli rodziców.

W pierwszym rozdziale książki znajdujemy artykuły trzech autorek, ukazujące aktywność współczesnego ucznia. Aneta Gnop podkreśla nowe sposoby pracy z uczniami, na miarę XXI wieku. Zważywszy na niedoskonałość i ograniczoność stosowanych modeli edukacyjnych, autorka proponuje, aby dla podniesienia jakości edukacji wprowadzić teorię integralną Kena Wilbera oraz model edukacyjny AQAL. Zdaniem autorki, „w złożonym świecie, często nieprzewidywalnym, uczenie integralnego spojrzenia na rzeczywistość powinno być swego rodzaju obowiązkiem” (Gnop, 2015, s. 30). Z procesem edukacji ucznia łączy się też kolejny artykuł, autorstwa Lidii Anny Wiśniewskiej, która podkreśla znaczącą rolę komputera i internetu w życiu młodzieży, co musi skutkować zmia-

nami w systemie edukacji. Współczesne szkoły, wyposażone w tablice interaktywne, komputery, rzutniki multimedialne, uatrakcyjnają lekcje. Uczniowie bez przeszkód poruszają się w świecie internetu. Czynią to czasami sprawniej od nauczycieli. Czy należy im w tym przeszkodzić? Nie, bo jak twierdzi L.A. Wiśniewska, „Dzieci i młodzieży nie należy traktować jako ofiar internetu, ale jako jego użytkowników. Nie można więc traktować tego medium jako źródła zła ani jako lekarstwa na to zło. Ważne, aby przygotować dzieci i młodzież do mądrego, świadomego korzystania z komputera i internetu” (Wiśniewska, 2015, s. 41). Muszą to mieć na względzie nie tylko nauczyciele, ale też rodzice. Ci ostatni stawiają dzieciom coraz większe wymagania, żądając od nich, aby były najlepsze. O tym traktuje artykuł autorstwa Elżbiety Wieczór (Wieczór, 2015, s. 44). Znajdujemy w nim kompilację niezwykle cennych myśli, oddających ducha współczesnej, dzieciocentrycznej epoki. Autorka, przywołując rozważania C. Honore, zwraca uwagę na fakt, że mamy obecnie Epokę Dziecka Zarządzanego (Honore, 2011, s. 10) i symptomatyczne już wychowanie helikopterowe (Wieczór, 2015, s. 45), a rodzicielstwo stało się sportem wyczynowym (Honore, 2011, s. 33). Bycie naj..., o czym pisze autorka artykułu, sprawia, że dzieci żyją pod presją odnoszenia sukcesów. „W dzisiejszych czasach, jak twierdzi C. Honore, presja, by wyciągnąć, ile tylko się da z dziecka, wydaje się niepoahamowana” (Wieczór, 2015, s. 46). Dla uzasadnienia tej tezy E. Wieczór odwołuje się do przykładów drastycznych metod wychowania stosowanych w Chinach, które są pogwałceniem prawa dziecka do bycia szczęśliwym. Wygórowane oczekiwania rodziców wobec dzieci to poważne zagrożenie dla ich rozwoju.

Drugi rozdział książki poświęcony jest problematyce współczesnego nauczyciela. Otwiera go artykuł Alicji Szmaus-Jackowskiej o dyscyplinie na lekcji. To – w dzisiejszych czasach – problem newralgiczny. Coraz trudniej znaleźć nauczyciela, który nie uskarżałby się na złe zachowania uczniów. Ale czy tylko oni są temu winni? Autorka, poszukując źródeł braku dyscypliny na lekcji, wskazuje na dwa ich rodzaje. Jedne z nich tkwią po stronie ucznia, a drugie związane są z postawą nauczyciela, co obrazowo przedstawia w formie tabelarycznej (Szmaus-Jackowska, 2015, s. 70). Najcenniejszą wartością artykułu jest jednak to, że autorka nie pozostawia czytelnika bez odpowiedzi na pytanie, jak utrzymać dyscyplinę na lekcji. Daje wiele propozycji służących utrzymaniu dyscypliny, które mogą zapobiec założeniu tytułowego śmietnika na głowę. Nie ma wątpliwości co do tego, że praca nauczyciela jest trudna, a to sprawia, że jest on podatny na wypalenie zawodowe. Traktuje o tym obszernie Agata Wołowska (Wołowska, 2015, s. 79) w artykule, którego istotą są symptomy i przyczyny wypalenia zawodowego. Proponuje nauczycielom środki zaradcze przeciw „wypaleniu”, które wciąż są im mało znane, a warto z nich skorzystać. Jest tu też podane interesujące, nowe ujęcie wypalenia zawodowego, będące pochodną kontekstu organizacyjnego szkoły. Aby zapobiec temu procesowi, jak twierdzi autorka, „wśród nauczycieli musi wystąpić zmiana podejścia w nauczaniu z «ja»

na «my», zarówno na poziomie jednostkowym, jak i organizacyjnym” (Wołowska, 2015, s. 97). Z pracą zawodową nauczyciela jest też związany ostatni artykuł kończący drugi rozdział książki, autorstwa Dagny Czerwonki (Czerwonka, 2015, s. 100), w którym odpowiada ona na pytania: kogo można nazwać dobrym nauczycielem, jak przebiega rozwój zawodowy nauczycieli, jakie kompetencje powinien posiadać współczesny nauczyciel? Udzielając odpowiedzi na te pytania, autorka podkreśla, że zawód nauczyciela wymaga ustawicznego doskonalenia, które odbywa się najczęściej w trzech kategoriach, a są nimi: 1) samokształcenie, 2) wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli (WDN), 3) doskonalenie instytucjonalne (Czerwonka, 2015, s. 109–111). To od dobrego systemu doskazywania i doskonalenia nauczycieli zależeć będzie jakość każdej szkoły, a w końcowym etapie jakość oświaty.

Trzeci rozdział książki traktuje o współpracy uczniów, nauczycieli i rodziców oraz ich wzajemnej komunikacji. Niuanse i zawiłości współdziałania domu rodzinnego i szkoły znajdujemy w artykule Moniki Kamper-Kubańskiej i Karoliny Kaszlińskiej (Kamper-Kubańska i Kaszlińska, 2015, s. 119). Osnową rozważań jest koncepcja *felxischooling*, traktująca dom rodzinny i szkołę jako naczynia połączone. W rzeczywistości, co podkreślają autorki, szkoła nie tworzy przestrzeni dialogu, obie grupy trwają w konflikcie, a „idea partnerstwa edukacyjnego wciąż pozostaje bardziej postulatem niż rzeczywistą platformą realizacji zadań edukacyjnych” (Kamper-Kubańska i Kaszlińska, 2015, s. 128). Rozważania autorek zmierzają w kierunku ukazania obu grup jako podmiotów bardziej walczących ze sobą aniżeli współistniejących. A jak wygląda komunikacja między nauczycielami a uczniami? Ten problem, w artykule zamykającym część trzecią, podnosi Małgorzata Karczmarzyk (Karczmarzyk, 2015, s. 151). Autorka kanwą rozważań czyni relacje nauczyciel–uczeń, uczeń–nauczyciel, które wpływają na ich wzajemną komunikację. Niestety, jakość tych relacji nie sprzyja skutecznemu porozumiewaniu się jednego i drugiego. Przyczyn jest wiele. „Z jednej strony mogą to być ograniczenia komunikacyjne związane z instytucjonalizacją przestrzeni, władzą nauczyciela oraz metodami zarządzania klasą szkolną przez danego nauczyciela. Z drugiej strony może to też być brak czasu na indywidualne rozmowy z uczniami oraz podporządkowanie się nauczyciela wypełnianiu zadań programowych związanych z opanowywaniem materiału przez danego ucznia” (Karczmarzyk, 2015, s. 153–154). Niebanalnym akcentem, który mógłby zmienić taki stan rzeczy, jest głos rysunkowy, który traktowany jest tutaj jako płaszczyzna skutecznego porozumienia. Wartość poznawczą artykułu podnosi katalog ćwiczeń związanych z komunikacją rysunkową, która przynosi dobre efekty zarówno w domu, jak i w szkole. Umiejętności komunikacyjne wymagają treningu, podobnie jak zdobywanie wiedzy. Wraz ze zmianą kształcenia zmienia się też podejście sprawdzania wiedzy. W tym względzie należy polecić Czytelnikowi artykuł Małgorzaty Banasiak (Banasiak, 2015, s. 137), którego istotą jest ocenianie kształtujące. Autorka w interesujący sposób

ukazuje alternatywne metody sprawdzania wiedzy w Polsce oraz w Stanach Zjednoczonych. Ze szczególną wnikliwością analizuje ocenianie kształtujące jako metodę nauczania powszechnie stosowaną w USA, Australii, Kanadzie, Danii, Anglii, Finlandii, we Włoszech, w Nowej Zelandii i Szkocji. „Ten typ oceniania poprawia proces uczenia się, a nie tylko podsumowuje wiedzę ucznia. Taka metoda rozwija nie tylko wiedzę, ale i osobowość, sprzyja rozwojowi inteligencji emocjonalnej i społecznej” (Banasiak, 2015, s. 143). Aby lepiej ją zrozumieć, autorka zamieszcza propozycje scenariuszy lekcji wskazane przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, które promuje ocenianie kształtujące.

Szkoło, jaka jesteś? to książka, którą polecić należy nauczycielom wszystkich typów szkół. Może powinna się ona znaleźć w katalogu lektur obowiązkowych. Jej atutem jest nie tylko trafna diagnoza kondycji polskiej szkoły, ale propozycje kierunku zmian, jakie powinny dokonać się w szkole, aby sprostała ona wymogom epoki ponowoczesnej.

Bibliografia

- Banasiak, M. (2015). Od testu do testu. Czy istnieje alternatywna droga? W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Czerwonka, D. (2015). Kolejna podyplomówka? Kompetencje (i ich brak). W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Gnop, A. (2015). Nowe sposoby pracy z uczniem. Implementacja teorii integralnej Kena Welbera w edukacji. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Honore, C. (2011). *Pod presją. Dajmy dzieciom święty spokój*. (W. Mitura, tłum.). Warszawa: Drzewo Babel.
- Kamper-Kubańska, M., Kaszlińska, K. (2015). Dom i szkoła. Pole walki? W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Karzmarzyk, M. (2015). Dziecko w szkole. O (nie)skutecznym porozumiewaniu się nauczycieli i uczniów. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Szmaus-Jackowska, A. (2015). Śmietnik na głowę, czyli problem dyscypliny na lekcji. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.
- Wieczór, E. (2015). „Być naj...”. O presji i oczekiwaniach rodziców wobec dzieci. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.

Wiśniewska, L.A. (2015). „Myszka i co dalej”. Szanse i zagrożenia związane z dorastaniem online. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.

Wołowska, A. (2015). Wypalenie zawodowe, czyli o konieczności odpoczynku od tablicy. W: M. Banasiak, A. Wołowska (red.), *Szkoło, jaka jesteś? Problemy nauczycieli i uczniów we współczesnej szkole*. Warszawa: Difin.